

ASIA **Ulosottohakemuksen vireilletulon edellytysten tarkistusvelvollisuus sekä ulosottoviranomaisen ohjausvelvollisuus oikeussuojakeinojen käyttöön**

KANTELU

A on arvostellut oikeuskanslerinvirastoon 14.12.2012 osoittamassaan kantelukirjoituksessa ulosottoviraston menettelyä koskien kaupungissa B olevan yksityistien tiekunnan asiaa. Lisäksi A on arvostellut kaupungin toimistoinsinööri C:n 26.2.2010 tekemää katselmusta ja siitä laadittua pöytäkirjaa.

A:n kertoman mukaan tiekunnan laitettua ulosottovirastossa vireille aiheettoman ulosottovaatimuksen häntä kohtaan, oli ulosottoviranomainen laiminlyönyt ottaa selkoa vaatimuksen perusteesta. Laiminlyönnin johdosta A oli joutunut perusteettomasti ulosottomenettelyn kohteeksi. Otettuaan ulosottovirastoon puhelimitse yhteyttä A koki, ettei ollut tullut puhelun aikana virkamiehestä johtuvasta syystä kuulluksi asiassa. Tästä syystä hän oli lähestynyt ulosottovirastoa kirjallisesti ja selostanut kantansa asiaan. Ulosottovirasto oli 20.11.2012 tehnyt päätöksen asian palauttamisesta ulosoton hakijalle.

A kertoo luottamuksensa viranomaisiin ja heidän menettelytapoihinsa karisseen.

SELVITYS

Asiassa on hankittu ulosottovirastosta kihlakunnanulosottomies D:n ja kihlakunnanvouti E:n selvitykset sekä johtavan kihlakunnanvoudin ja Valtakunnanvoudinviraston lausunnot. Jäljennökset mainituista lausunnoista ja selvityksistä toimitetaan kantelijalle tämän päätöksen ohessa.

RATKAISU

Toimistoinsinööri C:n menettelyn osalta totean, että valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 4 §:n 3 momentin mukaan oikeuskansleri ei tutki yli kaksi vuotta vanhaa asiaa, ellei siihen ole erityistä syytä. Kantelun vireilletulohetkellä C:n suorittamasta katselmuksesta oli kulunut jo yli kaksi vuotta. Näin ollen C:n menettelyä ei tutkita oikeuskanslerinvirastossa.

Tapahtumien kulku ulosottoviranomaisessa selviää kantelusta ja sen liitteistä sekä hankitusta selvityksestä. Tiekunnan 3.9.2012 ulosottovirastoon saapunut hakemus oli ulosottovirastossa tulkittu yksityisistä teistä annetun lain (yksityistielain) 88 §:n mukaiseksi tiemaksuksi, joka voidaan periä tieosakkaalta siinä järjestyksessä kuin verojen ja muiden julkisoikeudellisten saatavien ulosotosta on säädetty. Asia oli kirjattu ulosottoviranomaisen järjestelmään, eikä tässä vaiheessa ollut havaittu, että vireilletulon edellytykset olisivat puuttuneet tai että ulosottohakemus olisi ollut sillä tavoin epäselvä tai puutteellinen, että hakemus olisi tullut hylättyä.

A:n saatua vireilletuloilmoituksen ja maksukehotuksen hän oli ottanut puhelimitse yhteyttä ulosottovirastoon ja asioinut kihlakunnanulosottomies D:n kanssa. D oli selvityksessään ilmoittamansa mukaan neuvonut A:ta ottamaan yhteyttä hakijaan ja selvittämään asian tämän kanssa. Mikäli hakemus olisi perusteeton, olisi hakijan D:n mukaan tullut peruuttaa täytäntöönpanohakemuksena kirjallisesti. A puolestaan kertoo kokeneensa, ettei hän ollut saanut puhelun aikana suunvuoroa ja tämän vuoksi lähestynyt kirjallisesti ulosottovirastoa 7.9.2012 ja 19.10.2012. A:n veronpalautuksesta oli 1.11.2012 tehdyn päätöksen perusteella ulosmitattu 43,22 euroa.

Kihlakunnanulosottomies D:llä ei kihlakunnanvouti E:n mukaan ole ollut toimivaltaa itseoikaista tekemäänsä ulosmittausta. Kihlakunnanvouti E oli selvityksessään ilmoittamansa mukaan pyytänyt hakijalta 17.10.2012 päivätyllä kirjeellä lisäselvitystä saatavan perusteista sekä selvittänyt asiaa myös toimistoinsinööri C:n kanssa. Hakija ei ollut esittänyt pyydettyä selvitystä. E oli 20.11.2012 tehnyt ulosottokaaren 3 luvun 28 §:n mukaisen päätöksen, jossa hän katsoi, ettei saatavaa voida ottaa perintään ja että hakemus palautetaan hakijalle. Tämän jälkeen A:lle oli palautettu häneltä ulosmitattu veronpalautus 43,22 euroa. Kumpikaan asian osapuoli ei ollut hakenut tähän päätökseen muutosta. E on pahoitellut sitä mielipahaa ja epävarmuutta, mitä asiasta on A:lle aiheutunut. Lisäksi hän on todennut, että summaarisessa ulosottomenettelyssä voi joskus käydä kuten tässä tapauksessa, että hakemus johtaa asian vireilletuloon ja perintätoimiin, vaikka sitten osoittautuukin, että saatava ei ole ollut perintäkelpoinen.

Ulosottohakemuksen saavuttua ulosottovirastoon ulosottoviranomainen tarkistaa ulosottokaaren 2 luvun 1 §:n perusteella vireilletulon edellytykset. Mainittu säännös ei koske veroja, julkisia maksuja eikä muita julkisoikeudellisia tai niihin rinnastettavia saatavia, jotka ovat suoraan ulosottokelpoisia. Tarkistusvelvollisuus ulottuu kuitenkin soveltuvin osin myös veroihin ja muihin suoraan ulosottokelpoisiin saataviin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain (verotäytäntöönpanolain) 8 §:n viittaussäännöksen nojalla. Viran puolesta tulisi ainakin tarkistaa se, ettei saatava ole vanhentunut ja että saatava on verotäytäntöönpanolaissa tarkoitettu saatava. Nämä prosessinedellytykset tulisi tarkistaa jo ulosottoasian kirjaamisvaiheessa.

Valtakunnanvoudinviraston lausunnosta ilmenevällä tavalla ulosottopiirien työjärjestyksissä ulosottohakemusten ja vireilletulon edellytysten tarkistaminen vanhentumisen ja saatavan suoran ulosottokelpoisuuden osalta on pääsääntöisesti määrätty ulosoton toimistohenkilökunnalle, joka suorittaa kirjaamistoimenpiteet. Ratkaisujen tekeminen kuuluu esimiehenä toimivalle kihlakunnanvoudille. Kihlakunnanulosottomies ei lausunnon mukaan yleensä tutki ulosottohakemusta.

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

Kantelussa tarkoitettu perittäväksi tullut saatava on ollut yksityistien korjaustoimenpiteisiin perustuva maksu. Yksityistielain 88 §:n mukaan tiemaksu ja käyttömaksu samoin kuin korvaus 89 §:ssä tarkoitetuista laiminlyödyn työn tekemisestä katselmuksessa vahvistetuista kustannuksista ja katselmuskustannuksista peritään maksuunpanoluettelon otteen tai katselmuspöytäkirjan perusteella siinä järjestyksessä, kun verojen ja muiden julkisoikeudellisten saatavien ulosotosta säädetään. Suoraan ulosottokelpoisena saatavana ulosotossa voidaan periä vain maksuunpanoluettelossa vahvistettua tiemaksua tai katselmuksessa vahvistetun laiminlyödyn työn tekemisestä aiheutuvia kustannuksia. Katselmuksen suorittaa kunnallinen toimielin tielautakunta, joka on siis eri taho kuin tieosakkaiden muodostama tiekunta.

Hakemuksessa ei ole ollut mainintaa tielautakunnan jäsenten toimittamasta katselmuksesta, vaan siinä on ilmoitettu, että tiekunta on kokouksessaan päättänyt maksuvelvollisuudesta. Tämän ja edellä vireilletulon edellytysten tarkistusvelvollisuudesta todetun perusteella Valtakunnanvoudinvirasto on lausunut, että ulosottoasian kirjaamisvaiheessa olisi tullut tarkistaa, että saatava on yksityistielain 88 §:ssä tai 89 §:ssä tarkoitettu suoraan ulosottokelpoinen saatava. Tämä olisi voitu tarkistaa pyytämällä hakijalta hakemuksen kirjaamisvaiheessa maksuunpanoluettelo tai katselmuspöytäkirja, johon saatava perustuu. Yhdyn tältä osin Valtakunnanvoudinviraston lausunnossa esitettyyn.

Valtakunnanvoudinviraston lausunnossa tarkemmin selostetuista, ulosottokaaren 1 luvun 19 §:ssä ja 20 §:ssä tarkoitetuista ulosottomenettelyn asianmukaisuuden ja avoimuuden vaatimuksista johtuu, että ulosottomiehen tulee ohjata asianosaista tiedossaan olevien oikeussuojakeinojen käyttöön. Kihlakunnanulosottomies on tässä tapauksessa kantelijan ilmoitettua saatavan olevan perusteeton ohjannut kantelijan ottamaan yhteyttä hakijaan asian selvittämiseksi.

Koska julkisen saatavan täytäntöönpano tapahtuu ilman, että tuomioistuin tai muu riippumaton taho on tutkinut saatavan oikeellisuuden, on velallisen oikeussuojaksi säädetty suoraan ulosottokelpoisten saatavien osalta perustevalitus. Yksityistielain 88 §:n mukaan perustevalitus koskien tiemaksua ja korvausta laiminlyödyn työn tekemisestä vahvistetuista kustannuksista tehdään tielautakunnalle. Toimitettuaan ulosmittauksen julkisen saatavan perimiseksi ulosottomies antaa valitusosoituksen lisäksi erillisen perustevalitusosoituksen. Perustevalitus ei ole kuitenkaan sidoksissa ulosmittauksen toimittamiseen, vaikka osoitus sen tekemiseksi annetaankin ulosmittauksen yhteydessä.

Edellä asian kirjaamisesta ja vireilletulon edellytysten tarkistusvelvollisuudesta kerrotun perusteella Valtakunnanvoudinvirasto on arvioinut, että kihlakunnanulosottomiehellä ei ole ollut syytä epäillä, että hakijan saatava ei ole ollut suoraan ulosottokelpoinen. Kun tässä tapauksessa on esitetty väite saatavan perusteettomuudesta, olisi ulosottomiehen lähtökohtaisesti tullut kertoa mahdollisuudesta tehdä perustevalitus asiassa, sen lisäksi että hän ohjasi kantelijan kääntymään hakijan puoleen. Lisäksi Valtakunnanvoudinvirasto on kiinnittänyt huomiota siihen, että myös päätös siitä, että velkojan ulosottohakemus hyväksytään eli vireilletulon edellytysten todetaan täyttyneen, on itsessään valituskelpoinen. Näin ollen kihlakunnanulosottomies olisi voinut vaihtoehtoisesti ohjeistaa kantelijaa tekemään itseoikaisupyyntönsä ja/tai ulosottovalituksen asiassa. Yhdyn tältäkin osin Valtakunnanvoudinviraston lausunnossa esitettyyn.

D on selvityksessään kertonut neuvoneensa A:ta puhelinkeskustelussa asiallisesti. Koska keskustelun kulusta ei ole asianosaisten kertomusten lisäksi saatavissa muuta selvitystä, minulla ei ole perusteita arvioida kihlakunnanulosottomies D:n menetelleen tältä osin moitittavasti.

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

Saatan edellä ulosottohakemuksen vireilletulon edellytysten tarkistamisvelvollisuudesta sekä ulosottoviranomaisen ohjausvelvollisuudesta lausumani käsitykset ulosottoviraston ja kihlakunnanulosottomies D:n tietoon.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Lähetän jäljennöksen päätöksestäni tiedoksi ulosottovirastoon ja kihlakunnanulosottomies D:lle.

Kantelun liitteet palautetaan kantelijalle tämän päätöksen ohessa.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Kimmo Hakonen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Outi Lehvä

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

KÄYNTIOSOITE
POSTIOSOITE

Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
PL 20, 00023 Valtioneuvosto

PUHELIN 0295 16001
TELEFAKSI 09 160 23975

E-MAIL etunimi.sukunimi@okv.fi
INTERNET www.okv.fi